

HOE ZORGBEHOEVEND MOETEN OUDEREN ZIJN VOOR ONZE HULP?

"Het is enkel de carrosserie die je ziet" - Cliënt

(Old People in Love, 2012)

De Impact van de strikte toelatingscriteria

Het aantal ouderen in onze samenleving neemt toe, waardoor de vraag naar zorg en ondersteuning vergroot. Binnen woonzorgcentrum (WZC) De Oase in Opwijk, onderdeel van Zorgvereniging Opcura, kom ik als stagiaire-Sociaal Werk regelmatig in aanraking met de uitdagingen die deze ontwikkeling met zich meebrengt. De zorgbehoefte van ouderen varieert sterk. Sommige ouderen blijken tijdens het intakegesprek duidelijk zorgbehoevend, desondanks voldoen zij vaak niet aan de strenge toelatingscriteria. Deze criteria zijn opgesteld om zorgbehoeften in kaart te brengen en maken een duidelijk onderscheid tussen zorgprofielen die wel of niet in aanmerking komen voor de wachtlijst van het WZC. Dit veroorzaakt niet alleen frustratie bij cliënten, maar plaatst mij als sociaal werker ook voor een dilemma: "hoe kan ik hulp bieden als de voorwaarden voor opname zo strikt zijn en de lange wachtlijsten het proces verder vertragen?"

In dit artikel bekijk ik hoe zorgbehoevend ouderen moeten zijn om in aanmerking te komen voor een verblijf in het WZC. Daarnaast bespreek ik de impact van de strikte toelatingscriteria en de lange wachtlijsten op zowel de cliënten als de zorgverleners. Hoewel ik mij ervan bewust ben dat deze problematiek gevolgen heeft voor het familiale netwerk van ouderen, valt dit buiten de reikwijdte van dit artikel. Vanuit mijn ervaring als stagiaire Sociaal Werk werp ik een kritische blik op de huidige problemen en de invloed van de vergrijzing op de zorg.

Mijn persoonlijke motivatie

Vergrijzing is een thema dat veel losmaakt, zowel binnen de overheid als in de samenleving. Het thema wordt vaak negatief benaderd, met de nadruk op de uitdagingen die het met zich meebrengt. In dit artikel wil ik stilstaan bij wat vergrijzing betekent voor de ouderen zelf. Het groeiende aantal ouderen in onze samenleving vergroot de noodzaak voor passende zorg en ondersteuning. Daarom is het belangrijk om de impact van de vergrijzing vanuit het perspectief van de ouderen te belichten.

Binnen woonzorgcentrum (WZC) De Oase in Opwijk, onderdeel van Zorgvereniging Opcura, kom ik als stagiaire Sociaal Werk regelmatig in aanraking met de uitdagingen die met de vergrijzing gepaard gaan. De zorgbehoefte van ouderen varieert sterk. Hoewel sommige ouderen tijdens een intakegesprek duidelijk zorg nodig hebben, voldoen zij vaak niet aan de strenge toelatingscriteria. Deze criteria zijn opgesteld om zorgbehoeften in kaart te brengen en maken een duidelijk onderscheid tussen zorgprofielen die wel of niet in aanmerking komen voor de wachtlijst. Men beoordeelt deze zorgbehoeften in de Katz-score[1].

Dit veroorzaakt niet alleen frustratie bij cliënten, maar plaatst mij als maatschappelijk werker ook voor een dilemma: hoe kan ik hulp bieden wanneer de voorwaarden voor opname zo strikt zijn en lange wachtlijsten het proces verder vertragen? Het raakt me om te zien dat ouderen en hun families vaak door de mazen van het net vallen.

Het komt regelmatig voor dat familieleden ons benaderen omdat hun vader of moeder niet langer thuis kan blijven, maar niet aan de Katz-score voldoet om op de wachtlijst geplaatst te worden. De verhalen die zij delen over de problemen die zij ervaren, zowel fysiek als mentaal, blijven mij bij. Hoewel wij als Sociaal Werker vaak samen thuiszorg proberen te regelen, merken we hier een tekort aan personeel, wat de situatie alleen maar ingewikkelder maakt.

In dit artikel bekijk ik hoe zorgbehoevend ouderen precies moeten zijn om in aanmerking te komen voor een verblijf in het WZC. Ook bespreek ik de impact van de strikte toelatingscriteria en lange wachtlijsten op zowel de cliënten als de zorgverleners. Vanuit mijn ervaring als stagiaire Sociaal Werk wil ik niet alleen kritisch kijken naar de huidige problemen, maar ook benadrukken wat vergrijzing voor de ouderen zelf betekent.

Vergrijzing wordt vaak als een probleem gezien, vooral vanuit overheidsstandpunt. Voor mij is het echter belangrijk om de persoonlijke verhalen van ouderen en hun families centraal te stellen. Ik wil de menselijke kant van deze uitdaging belichten en de frustraties van de sociaal werkers die niet altijd de ideale dienstverlening kunnen bieden duidelijk maken.

leeftijd
ageïsme
discriminatie
ouderen
vooroordelen
stereotypen
negatief

(Wat Is Ageïsme Eigenlijk?, z.d.)

Criterium	Score	1	2	3	4
Zich wassen		kan zichzelf helemaal wassen zonder enige hulp	heeft gedeeltelijke hulp nodig om zich te wassen boven of onder de gordel	heeft gedeeltelijke hulp nodig om zich te wassen zowel boven als onder de gordel	moet volledig worden geholpen om zich te wassen zowel boven als onder de gordel
Zich kleden		kan zich helemaal aan- en uitkleden zonder enige hulp	heeft gedeeltelijke hulp nodig om zich te kleden boven of onder de gordel (zonder rekening te houden met de veters)	heeft gedeeltelijke hulp nodig om zich te kleden zowel boven als onder de gordel	moet volledig worden geholpen om zich te kleden zowel boven als onder de gordel
Transfer en verplaatsingen		is zelfstandig voor de transfer en kan zich volledig zelfstandig verplaatsen zonder mechanisch(e) hulpmiddel(en) of hulp van derden	is zelfstandig voor de transfer en voor zijn verplaatsingen, mits het gebruik van mechanisch(e) hulpmiddel(en) (krukken), rolstoel, ...)	heeft volledige hulp van derden nodig voor minstens één van de transfers en/of zijn verplaatsingen	is bedrieging of zit in een rolstoel en is volledig afhankelijk van anderen om zich te verplaatsen
Toiletbezoek		kan alleen naar het toilet gaan, zich kleden en zich reinigen	heeft hulp nodig voor één van de drie items: zich verplaatsen of zich kleden of zich reinigen	heeft hulp nodig voor twee van de drie items: zich verplaatsen en/of zich kleden en/of zich reinigen	heeft hulp nodig voor de drie items: zich verplaatsen en zich kleden en zich reinigen
Continentie		is continerend voor urine en feces	is accidenteel incontinent voor urine of feces (inclusief blaasprobleem of huiltacten)	is incontinent voor urine (inclusief incontinentietraining) of voor feces	is incontinent voor urine en feces
Eten		kan alleen eten en drinken	heeft vooraf hulp nodig om te eten of te drinken	heeft gedeeltelijke hulp nodig tijdens het eten of drinken	de patiënt is volledig afhankelijk om te eten of te drinken

De Katz-schaal

(De Katz- Schaal, z.d.)

[1] Evaluatieschaal die de afhankelijkheidsgraad van een patiënt bepaald

De kloof in zorgvoorzieningen voor kwetsbare ouderen

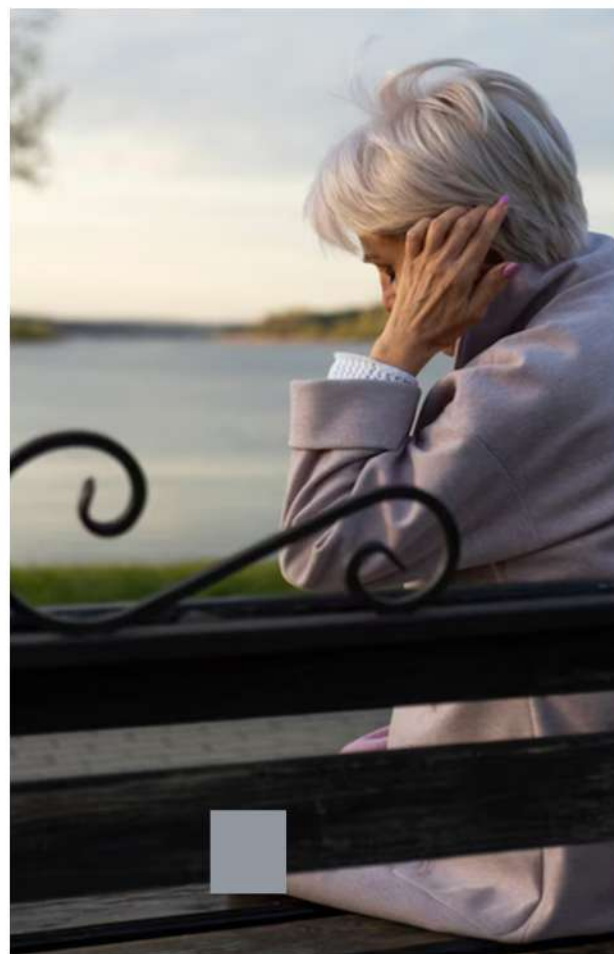
Waarom wil ik in dit artikel aandacht besteden aan vergrijzing?

Tijdens mijn stage als sociaal werker in het woonzorgcentrum ben ik herhaaldelijk in aanraking gekomen met de knelpunten in het zorgsysteem. Deze uitdagingen herken ik niet alleen persoonlijk, maar worden gedeeld door vele sociaal werkers. Hoewel thema's zoals het personeelstekort en de druk op thuis- en mantelzorgers vaak gerelateerd zijn aan de vergrijzing, richt ik mij hier op een ander, specifiek probleem: de mensen die door de mazen van het net vallen.

Het gaat om ouderen die duidelijk zorgbehoevend zijn, maar niet voldoen aan de strenge opnamevoorwaarden van een woonzorgcentrum (WZC), of om ouderen die vastzitten in de "tussenperiode." Dit is de wachttijd tussen de aanmelding op de wachtlijst en de effectieve opname in het WZC.

(Geriatric Foto's, z.d.)

(Trieste en Contemplatieve Persoon in de Buurt van het Meer, z.d.)

**"Zij hebben zolang voor ons gezorgd, het is nu aan ons om voor hen te zorgen."
-Charlotte**

Omdat ik in dit artikel een specifiek aspect van de vergrijzing bespreek, dien ik op te merken dat wanneer ik het heb over de strenge opnamevoorwaarden van het WZC, ik verwijs naar openbare woonzorgcentra. Deze instellingen ontvangen subsidies en mogen enkel ouderen met een verhoogd zorgprofiel opnemen (Vlaanderen, 2018). Ik zal enkele praktijkvoorbeelden aanhalen die ik als stagiaire Sociaal Werk heb meegemaakt. Deze situaties blijven je bij. Het veroorzaakt soms morele stress, zo confronteert het je met ouderen die zorg nodig hebben, maar toch worden gezien als "niet zorgbehoevend genoeg."

Het is belangrijk om met deze voorbeelden te starten omdat ze de impact van het probleem direct duidelijk maken. Na de praktijkvoorbeelden kijk ik naar het bredere plaatje: hoe het overheidsbeleid bijdraagt aan deze situaties en welke mogelijke oplossingen er zijn. Hoewel ik de knelpunten onder aandacht wil brengen, wil ik niet alleen een negatieve toon aanslaan, maar ook kijken naar de positieve zaken. Toch hoop ik dat u, als lezer, na dit artikel begrijpt dat er hier zich een ernstig probleem speelt.

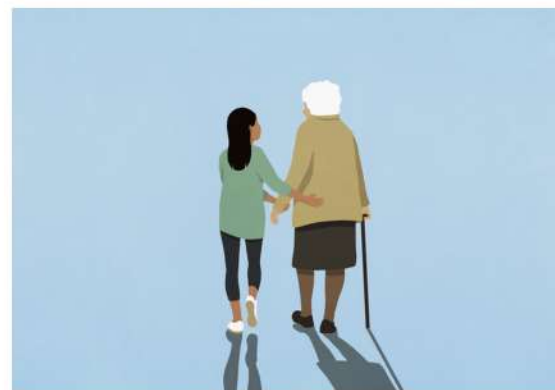
Enkele voorbeelden uit de praktijk

Een vrouw met Parkinson woont zelfstandig in Opwijk en heeft een sterke band met haar omgeving. Ze wil verhuizen naar WZC De Oase, maar haar kwetsbaarheid wordt onvoldoende erkend. Ze krijgt een Katz-score van A, wat betekent dat ze niet in aanmerking komt voor opname. Enkel als zij ouder is dan 90 jaar kan ze op een sociale, inactieve wachtlijst geplaatst worden, wat geen directe oplossing biedt. Beide zonen geven aan dat hun moeder aan het wegwijnen is in de eenzaamheid. Hoewel ze alles op alles zetten in hun taak als mantelzorger, merken ze haar eenzaamheid op. Daarnaast geven ze aan dat het onmogelijk is voor haar om nog alleen thuis te blijven.

Andere opties blijken eveneens ontoereikend. Thuisverpleging kan door personeelstekorten slechts tweemaal per dag langskomen. Het dagcentrum is niet geschikt vanwege haar persoonlijke voorkeuren en het kortverblijf is volzet. Haar situatie illustreert hoe kwetsbare ouderen onvoldoende ondersteuning krijgen omdat zij niet aan de strikte criteria voldoen. Het is schrijnend dat deze vrouw met Parkinson, die volledige hulp nodig heeft bij wassen en kleden en zich niet zelfstandig kan verplaatsen, niet wordt erkend als voldoende zorgbehoevend. Dit is een voorbeeld van iemand die door de mazen van het net valt. Zo scoort ze net "te weinig" op de Katz-schaal om een zorgbehoevend zorgprofiel te krijgen. Dit omdat deze vrouw enorm veel wilskracht heeft en met alle moeite deze zorgtaken zelfstandig wil uitvoeren.

Een ander voorbeeld betreft een vrouw met dementie die wél aan de criteria voldoet om op de wachtlijst van het WZC geplaatst te worden. De wachttijd is echter zo lang dat zij maandenlang in een onveilige thuissituatie moet blijven. Haar dochter verzorgt haar intensief en gaat zes keer per dag langs om te helpen. Het dagcentrum biedt tijdelijke verlichting, maar is in het weekend gesloten.

Thuisverpleging heeft al het maximale aantal bezoeken bereikt, en een noodoproepsysteem werkt niet omdat de vrouw de werking ervan niet begrijpt. Deze situatie benadrukt niet alleen de kwetsbaarheid van ouderen in afwachting van zorg, maar ook de zware belasting van mantelzorgers die vaak boven hun kunnen presteren.

(Nederlanders Zijn Ongerust Over Hun Toekomst in de Ouderenzorg, z.d.) o's, z.d.)

Structurele uitdagingen in de Vlaamse ouderenzorg

Beide situaties weerspiegelen een breder probleem in de Vlaamse ouderenzorg: het systeem is niet flexibel genoeg om in te spelen op de diverse zorgbehoeften van ouderen. De strikte subsidieregels voor woonzorgcentra sluiten kwetsbare ouderen uit die wel degelijk intensieve zorg nodig hebben. Er is dan ook een dringende noodzaak om de personele en organisatorische erkenningsvoorwaarden en de financiering ervan te herzien, zodat woonzorgcentra beter kunnen inspelen op de diverse en veranderende zorgbehoeften van de oudere bevolking (Vlaamse overheid, 2018). Deze structurele tekortkomingen vergroten de kloof tussen het zorgaanbod en de werkelijke zorgnoden van ouderen.

Overheid en visie op vergrijzing

De vergrijzing van de bevolking wordt door de Belgische overheid vaak gezien als een uitdaging die voornamelijk financieel van aard is. Het woord 'vergrijzing' heeft vaak een negatieve ondertoon. Men bekijkt het als een probleem voor de samenleving, waarbij de nadruk ligt op de toenemende druk op sociale uitgaven zoals pensioenen en gezondheidszorg. Volgens de Studiecommissie voor de Vergrijzing zullen deze uitgaven stijgen van 25,8% van het BBP in 2023 naar 30,0% in 2070, wat neerkomt op een toename van 4,1 procentpunt (Hoge Raad van Financiën, 2024). Hoewel de focus op financiële duurzaamheid begrijpelijk is, kan het eenzijdig benadrukken van de "kosten" van vergrijzing leiden tot een negatief beeld van ouderen. Dit kan op zijn beurt bijdragen aan stigmatisering, waarbij ouderen worden gezien als een "last" in plaats van als een waardevolle bevolkingsgroep met kennis, ervaring en een bijdrage aan de maatschappij.

(Pensioenen: Ondanks Hervormingen Blijven Uitgaven Stijgen, z.d.)

Tegelijkertijd worden ouderen zelf ook getroffen door deze negatieve visie en de beleidsmaatregelen die hieruit voortvloeien. Een concreet voorbeeld is de toenemende druk op woonzorgcentra (WZC). Er ontstaan lange wachtlijsten en strenge toelatingscriteria (De Tijd, 2022). Dit betekent dat ouderen die zorg nodig hebben vaak in een onzekere tussenperiode terechtkomen. Voor velen betekent dit dat zij langer thuis moeten blijven wonen, vaak zonder de nodige ondersteuning, wat hun fysieke en mentale gezondheid kan schaden.

Het beleid zou meer moeten investeren in alternatieve zorgvormen. Dan hoor ik je als lezer misschien denken: "Thuiszorg is toch een oplossing?" Thuiszorg kan zeker een oplossing zijn, maar ook daar bevinden zich vele knelpunten, die ik later zal benoemen. Ik vind het belangrijk om de rol van de overheid in dit artikel te betrekken. Er is een algemeen probleem in de zorg, maar hoe ontplooit dit probleem zich in één specifieke situatie die steeds weer terugkeert?

Er moet een verschuiving plaatsvinden van een negatieve, financiële focus naar een meer holistische benadering. Met een holistische benadering^[2] van de ouderenzorg. Dit betekent dat de overheid ook moet investeren in het verbeteren van de kwaliteit van leven van ouderen.

[2] Benadering die naar de volledige persoon kijkt en niet enkel naar de gezondheidsbehoeften

De erkenning en subsidiëring van woonzorgcentra valt onder het decreet van 18 mei 2018 betreffende de Vlaamse Sociale Bescherming. De Vlaamse overheid verstrekt subsidies aan woonzorgcentra in Vlaanderen op basis van verschillende criteria, waaronder de gemiddelde personeelsinzet, het aantal bewoners en de zorgbehoefte van deze bewoners (visie.net, 2024). Deze regelgeving is bijvoorbeeld terug te vinden in de opnamevoorwaarden van WZC De Oase in Opwijk. Hier wordt aangegeven dat men voorrang wil geven aan zorgbehoevende ouderen. Het wordt hier specifiek geformuleerd dat het gaat om zwaar zorgbehoevende ouderen en dat dit geëvalueerd wordt aan de hand van de Katz-schaal. "Kandidaat-bewoners met een fysieke en/of mentale zorgbehoevendheid en een score B, C, D of Cd op de Katz-schaal komen in aanmerking voor opname." (OPcura, 2023) Dit wil zeggen dat ouderen met een zorgprofiel A of O niet in aanmerking komen voor de wachtlijst. De controle hiervan gebeurt via een jaarlijkse raming die wordt opgesteld door de betrokken diensten op basis van de verwachte subsidie-inkomsten. Vervolgens wordt het lokaal bestuur gevraagd deze subsidies te controleren volgens de subsidiekalender (Audit Vlaanderen, 2021).

Beide situaties weerspiegelen een breder probleem in de Vlaamse ouderenzorg: het systeem is niet flexibel genoeg om in te spelen op de groeiende diversiteit aan zorgbehoeften. De strikte subsidieregels voor woonzorgcentra, zoals het exclusief toelaten van ouderen met hogere Katz-scores, sluiten kwetsbare ouderen uit die wel degelijk intensieve zorg nodig hebben (CDN, 2024). Deze tekortkomingen in de reglementering vergroten de kloof tussen het zorgaanbod en de werkelijke zorgnoden van ouderen.

(Eenzaamheid Bij Limburgse Senioren: Gestroomlijnde Aanpak Welkom, z.d.)

Alternatieve opties: Thuiszorg, kortverblijf en dagopvang.

Wanneer ouderen niet in aanmerking komen voor een verblijf in een woonzorgcentrum worden alternatieve oplossingen zoals thuiszorg, kortverblijf en dagopvang vaak naar voren geschoven. Hoewel deze diensten een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van ouderen, zijn er verschillende knelpunten die ervoor zorgen dat ze niet altijd toereikend om de nodige zorg te bieden. Zelfs binnen deze alternatieve zorgvormen groeit de kloof tussen de zorgvraag en het zorgaanbod.

De mogelijkheden en beperkingen van thuiszorg

Thuiszorg wordt vaak gezien als een flexibele oplossing voor ouderen die thuis willen blijven wonen. Het biedt een breed scala aan diensten, van hulp bij dagelijkse activiteiten zoals wassen, aankleden en eten tot de verpleegkundige zorg en medische opvolging. Toch schuilt achter dit flexibele beeld harde realiteit dat het tekort aan zorgpersoneel zwaar weegt op de sector. Volgens een rapport van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid (2022) is er een structureel tekort aan personeel in de thuiszorg, waardoor vele aanvragen niet of slechts gedeeltelijk kunnen worden ingevuld.

Op mijn stageplaats ben ik hierover in gesprek gegaan met mijn mentor, die als sociaal werker ervaring heeft met de thuiszorgdiensten. Ze gaf aan dat deze diensten goede zorg verlenen, maar dat er zich ook knelpunten voordoen. Wanneer we merken dat de “tussenperiode” voor een oudere onveilig wordt, bijvoorbeeld iemand met dementie die alleen thuis woont, proberen we altijd door te verwijzen naar andere vormen van zorg om deze periode te overbruggen. Het grootste knelpunt in de thuiszorg is het personeelstekort. Mijn mentor gaf het voorbeeld van een vrouw met dementie die op de wachtlijst voor een woonzorgcentrum stond. Haar dementie versnelde zo snel dat ze onveilige situaties ervoer. De mantelzorgers zaten al aan hun maximumcapaciteit en probeerden thuiszorgdiensten in te schakelen, maar er was niemand beschikbaar door het tekort aan personeel.

Daarnaast is thuiszorg niet altijd geschikt voor ouderen met complexe zorgbehoeften, zoals gevorderde dementie of ernstige mobiliteitsproblemen. Hoewel digitale hulpmiddelen zoals alarmsystemen en zorg apps toenemen, stuiten veel ouderen op moeilijkheden bij het gebruik van deze technologie. Ze begrijpen de werking vaak niet of kunnen het niet zelfstandig bedienen waardoor ze afhankelijk blijven van anderen, wat de druk op mantelzorgers verder verhoogt.

(Ouderen Persoon in Huiselijk Eenzaamheid Weergeven Diepgaand Eenzaamheid, z.d.)

Kortverblijf als tijdelijke oplossing

Kortverblijf biedt een tijdelijke oplossing voor ouderen die niet thuis kunnen blijven wonen, bijvoorbeeld omdat hun mantelzorger even rust nodig heeft of omdat ze herstellen van een medische ingreep. In theorie is dit een goede oplossing, maar de praktijk is anders. In Vlaanderen is kortverblijf wettelijk beperkt tot maximaal 90 dagen per kalenderjaar, van deze 90 dagen mogen er maar 60 aaneensluitend gebeuren. (Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, 2023). Voor ouderen die langdurige of herhaaldelijke ondersteuning nodig hebben, is kortverblijf dus geen volwaardige oplossing.

Bovendien overstijgt de vraag naar kortverblijfplaatsen vaak het aanbod. Tijdens mijn stage heb ik regelmatig families getroffen die op korte termijn een kortverblijfplaats wilden aanvragen, maar ontdekten dat alle plaatsen volgeboekt waren. Wanneer we samen met hen andere kortverblijven in de buurt contacteerden, bleken deze ook vaak volgeboekt. Dit gebrek aan capaciteit zorgt ervoor dat ouderen en hun families vaak op grotere afstand van de woonplaats moeten zoeken naar andere oplossingen, die meestal niet beschikbaar zijn.

Dagopvang: een waardevol maar beperkt alternatief

Dagopvang biedt een gestructureerde en veilige omgeving voor ouderen overdag. Voor ouderen met lichte tot matige zorgbehoeften is dit een ideale oplossing, terwijl mantelzorgers tijdelijk kunnen worden ontlast. Toch kent dagopvang ook beperkingen. Veel dagcentra hebben een beperkte capaciteit en kunnen slechts een klein aantal ouderen opvangen.

(Dagverzorgingscentrum 't Zonnedal, z.d.)

Daarnaast sluiten de meeste dagcentra tijdens weekends en feestdagen, waardoor families alsnog extra ondersteuning moeten regelen, zoals ik al eerder beschreef. De oudere zelf staat hier in sommige gevallen zelf niet achter omdat ze liever thuis blijven of misschien zelfs geen nood hebben aan sociale contacten in deze vormen.

De uitdaging in alternatieve zorgvormen

Thuiszorg, kortverblijf en dagopvang zijn waardevolle alternatieven voor ouderen die niet in aanmerking komen voor een verblijf in een woonzorgcentrum. Toch stuiten ook deze oplossingen vaak op hun limieten. Het tekort aan personeel, de beperkte capaciteit en de strikte regelgeving maken dat deze alternatieven niet altijd volstaan om voor de meest kwetsbare ouderen. Dit leidt tot situaties waarin ouderen langer dan gewenst in een thuissituatie blijven wonen, vaak zonder de nodige ondersteuning.

Als samenleving moeten we kritisch kijken naar manieren om we deze alternatieven te versterken. Investerings in personeel, infrastructuur en technologie zijn noodzakelijk om tegemoet te komen aan de groeiende zorgvraag. Daarnaast is het essentieel om meer flexibiliteit te creëren in de regelgeving rond bijvoorbeeld kortverblijf. Hierdoor kunnen ouderen sneller en beter geholpen worden zonder vast te lopen in een systeem dat niet de nodige ondersteuning biedt.

(Ouderen Die Samen Lopen, met de Hand Geleide Vectorillustratie z.d.)

Kwaliteit van leven: de kern van sociaal werk bij ouderen

In de Vlaamse reportage van Pano undercover in woonzorgcentra komen enkele pakkende uitspraken van ouderen naar voren. Meerdere van deze opmerkingen zijn mij bijgebleven (Pano, 2017):

“Het is hier niet prettig wonen.”
“Het is allesbehalve een waardige oude dag.”
“Ik ben alleen.”

De reportage onthult de wantoestanden in enkele woonzorgcentra. Hoewel dit niet het thema van mijn artikel is raakt het toch een breder onderwerp: de kwaliteit van het leven.

Zelf ging ik op mijn stage regelmatig langs bij ouderen om een praatje te maken. Zowel de sociaal werker als het animatieteam, gingen geregeld langs voor een gesprek, telkens met een ander thema. Om de persoon beter te leren kennen, meningen te horen of activiteit voorkeuren. Vaak waren de gesprekken breed en gingen ze over verschillende thema's. Zo ging ik op een dag langs met het thema “wonen en leven.” Ik sprak verschillende ouderen van WZC De Oase en had boeiende gesprekken. Ik stelde mijn vraag op verschillende manieren, maar toch kwamen vaak dezelfde antwoorden terug:

“Wanneer ben jij gelukkig op het vlak van wonen & leven?”

“Als ik me veilig voel.”

“Wanneer ik mensen om me heen heb.”

“De gedachte dat er altijd iemand is voor het geval dat er iets zou gebeuren.”

Dit zijn mooie antwoorden, en ik ben blij te horen dat deze basisbehoeften vervuld worden. Maar op zulke momenten vraag ik me af: “Wat met de ouderen die, door strenge voorwaarden of lange wachtlijsten, deze behoeften niet vervuld krijgen?”

De rol van sociaal werk in de kwaliteit van leven

(Kwaliteit van het Leven Icoon, z.d.)

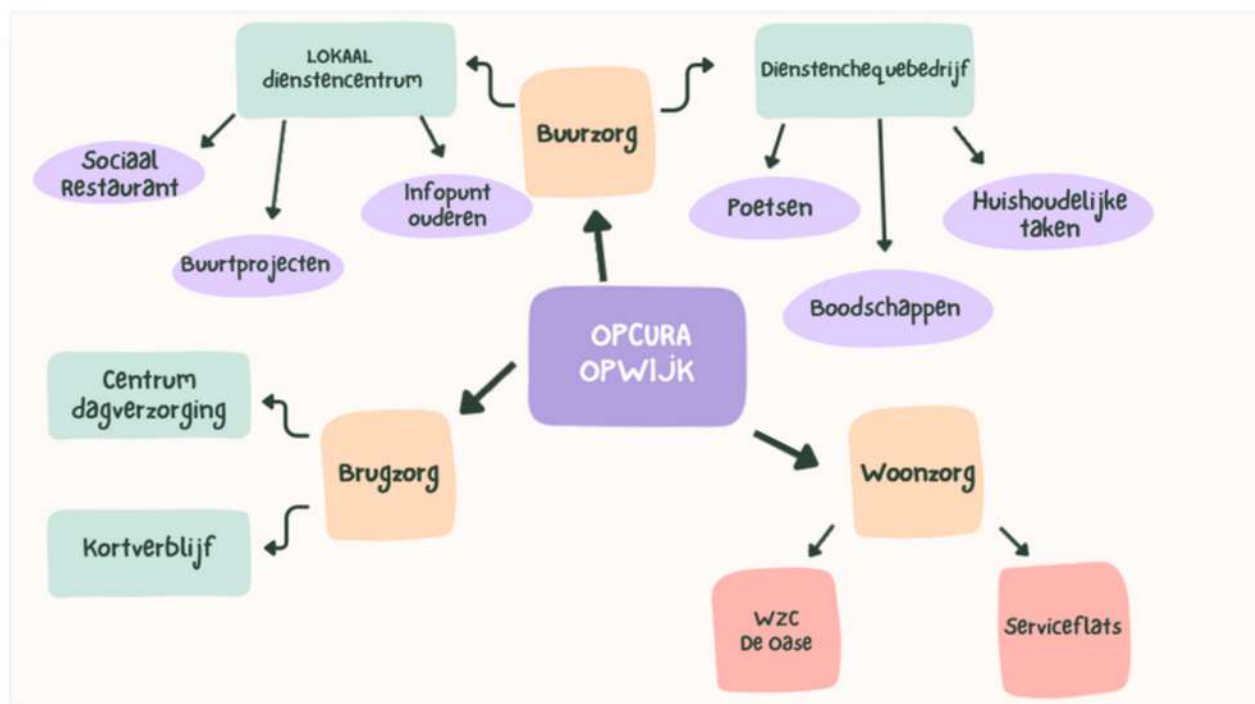
De kwaliteit van leven is een kernconcept binnen het sociaal werk, dat de nadruk legt op het versterken van welzijn en autonomie van mensen in kwetsbare situaties. Volgens de International Federation of Social Workers (IFSW) omvat sociaal werk een mensenrechten- en rechtvaardigheidsbenadering. Het is gericht op het bevorderen van sociale verandering en cohesie, evenals op het vergroten van individuele en collectieve mogelijkheden om uitdagingen aan te gaan. In het kader van de vergrijzing krijgt dit een specifieke invulling: “Hoe kan sociaal werk bijdragen aan het verbeteren van de levenskwaliteit van ouderen, zowel binnen als buiten het woonzorgcentrum?”

De kwaliteit van leven bij ouderen wordt beïnvloed door verschillende factoren, zoals fysieke gezondheid, mentaal en emotioneel welzijn, sociale relaties en de mate van zelfstandigheid. Sociaal werkers spelen een cruciale rol door deze verschillende aspecten te verbinden en zo het welzijn van ouderen te versterken.

De lokale context onder de loep

Doorheen mijn artikel noem ik regelmatig WZC De Oase in Opwijk. Maar hoe zit het in deze gemeente wanneer we kijken naar de demografische gegevens? Volgens de stadsmonitor Vlaanderen woonden er in 2024 zo'n 14.866 inwoners in Opwijk, waarvan ongeveer 20,4% 65-plussers is. Dit betekent een stijging van 1,1% in vier jaar tijd. De gemeente heeft de uitdaging om een toekomstvisie uit te werken. Deze visie richt zich op de infrastructuur en het dienstenaanbod van WZC De Oase, met als doel de zelfredzaamheid van ouderen te verhogen en hen door te verwijzen naar gepaste instanties voor extra zorg thuis (Opwijk bruist, 2024).

Hoewel ik in mijn artikel de nadruk heb gelegd op de knelpunten en schrijnende situaties, wil ik ook aandacht besteden aan wat er al goed gaat. Wat wordt er al gedaan om de zorg voor ouderen te verbeteren? Om hierop in te gaan, kijk ik naar de lokale zorginstelling Opcura in Opwijk. De slogan van deze instelling luidt: "OPcura... dat is op en top zorgen voor elkaar!" Hiermee benadrukken ze de breedte van de zorgdiensten op de zorgcampus. Omdat OPcura een uitgebreid pakket aan diensten aanbiedt, is het nuttig om de structuur in een mindmap samen te vatten:

(OPcura, Als Partner op Je Pad? Ontdek Onze Dienstverlening!, z.d.)

Zoals je kunt zien, spelen drie grote thema's een rol: woonzorg, buurtzorg en brugzorg. Deze thema's raken telkens de grotere kwestie van de kwaliteit van het leven. Binnen deze zorgcampus zijn er veel verschillende diensten voor ouderen. Toch benoemde ik eerder enkele knelpunten: strenge voorwaarden, lange wachtlijsten en de vraag: "Wat nu in die o zo lange tussenperiode?" Tijdens mijn stage merkte ik de moeilijkheden op bij het doorverwijzen op maat. Ik zag personeelstekorten bij thuiszorgdiensten en overvolle kortverblijven. Daarbij moet ik ook eerlijk toegeven dat ik niet altijd op de hoogte was van de verschillende dienstverleningen, wat cruciaal is bij een doorverwijzing op maat. Mijn mentor voelde deze situaties ook als struikelblokken aan. Daarom werd binnen Opcura gewerkt aan een oplossing. Zo mocht ik het eerste clusteroverleg rondom het thema welzijn meevolgen.

Wat is een clusteroverleg?

(Eerstelijnszone AMALO, z.d.)

Nu hoor ik je misschien denken: "Wat houdt zo'n clusteroverleg in?" Deze vraag stelde ik mezelf als sociaal werker in spé ook. Het eerste overleg was vooral bedoeld om alle netwerkpartners op dezelfde lijn te krijgen. Er waren diverse diensten aanwezig: medewerkers van de eerstelijnszone AMALO[3], huisartsen, directeurs van woonzorgcentra, sociaal werkers van het OCMW, en meer. Het voornaamste doel van dit overleg was om met elkaar kennis te maken, zodat de netwerkpartners kennis kunnen delen en gezamenlijk knelpunten in de zorg kunnen signaleren. Tijdens dit overleg werd het belang van samenwerking duidelijk: hoe kan de kennis van verschillende partners worden ingezet om de zorg te verbeteren?

Het clusteroverleg richt zich niet enkel op ouderen, maar ik hoorde toch enkele cruciale opmerkingen. Verschillende netwerkpartners haalden de lange wachtlijsten en het tekort aan kwalitatieve zorg voor ouderen aan. Dit gaf me de bevestiging dat ik niet de enige ben die deze knelpunten ziet en ondervindt. Samen willen de betrokkenen een beleidsplan met concrete actiepunten opstellen om de knelpunten aan te pakken.

Hoewel ik het clusteroverleg als een belangrijke (eerste) stap beschouw, zie ik dit niet als de enige oplossing voor de problemen die ik schetste. Er moet een aanpak op verschillende niveaus uitgewerkt worden om een algehele verandering teweeg te brengen. Toch vond ik het belangrijk om de lichtpunten op gemeentelijk niveau te benoemen, want ergens moet de verandering toch beginnen, niet?

(Blijven Lichten Houdt Mij Jong, z.d.)

[3] Eerstelijnszone is bevoegd voor Affligem, Asse, Merchtem, Opwijk en Liedekerke 1770

Conclusie: Vergrijzing als kans

Vergrijzing wordt vaak gezien als een uitdaging, een probleem waar we door de negatieve impact heen moeten worstelen. De focus op de "last" van vergrijzing negeert vaak het feit dat ouderen ook recht hebben op zorg die hen in hun waardigheid respecteert. Zoals Lise Vandecasteele, Belgisch arts en politiek figuur voor de PVDA, stelde tijdens een werkcollege: "Hoe worden de laatste jaren vormgegeven?" Deze vraag sluit mooi aan bij het thema kwaliteit van leven. De strikte toelatingscriteria van woonzorgcentra, zoals de Katz-score, zorgen ervoor dat sommige ouderen door de mazen van het net vallen.

Daarnaast zijn er vaak lange wachtlijsten, wat leidt tot een moeilijke overbruggingsperiode. Dit probleem zien we niet alleen in de praktijk van woonzorgcentra, maar ook in alternatieve zorgopties, zoals thuiszorg, die vaak niet de gewenste kwaliteit en frequentie van zorg kunnen bieden. Kortverblijf is ook geen oplossing voor langdurige zorg, aangezien het wettelijk gezien niet langer dan 60 dagen aaneensluitend zorg kan bieden. De situaties die ik als stagiaire sociaal werk heb meegemaakt, tonen de schrijnende realiteit van ouderen die tussen de mazen van het zorgnet vallen – ouderen die wel degelijk zorg nodig hebben, maar niet voldoen aan de strikte criteria.

De strikte toelatingscriteria van woonzorgcentra zoals de Katz-score, zorgen ervoor dat sommige ouderen door de mazen van het net vallen. Daarnaast zijn er vaak lange wachtlijsten, wat leidt tot een moeilijke overbruggingsperiode. Dit probleem zien we niet alleen in de praktijk bij woonzorgcentra, maar ook in alternatieve zorgopties zoals thuiszorg, die vaak niet de gewenste kwaliteit en frequentie van zorg kunnen bieden. Kortverblijf is ook geen oplossing voor langdurige zorg, aangezien het wettelijk gezien niet langer dan 60 aaneensluitende dagen zorg kan bieden. De situaties die ik als stagiaire sociaal werk heb meegemaakt, tonen de schrijnende realiteit van ouderen die tussen de mazen van het zorgnet vallen – ouderen die wel degelijk zorg nodig hebben, maar niet voldoen aan de strikte toelatingscriteria.

Daarnaast benadrukte Vandecasteele het belang van meer inzet op thuiszorg. Dit zou een belangrijke stap kunnen zijn in de richting van een meer inclusieve zorgbenadering. Thuiszorg is inderdaad een oplossing, maar ook daar stuiten we op problemen zoals personeelstekorten en beperkte ondersteuning. Dit toont aan dat het zorgsysteem in zijn huidige vorm niet voldoende is aangepast aan de stijgende vraag van een vergrijzende bevolking. Zoals zij zelf zei: "Vergrijzing is een succesverhaal." In plaats van vergrijzing als een probleem te zien, zouden we het kunnen beschouwen als een kans om ons zorgsysteem te herstructureren en op maat van de oudere zelf aan te passen.

In dit artikel heb ik geprobeerd een persoonlijke en kritische blik te werpen op de problemen waarmee ouderen en hun families te maken krijgen, in het licht van de toenemende vergrijzing. Mijn doel is niet om een kant-en-klare oplossing te bieden, maar om de dagdagelijkse problemen uit de zorg te reflecteren. Dit gebeurt door zowel de positieve als negatieve aspecten te benoemen en te kijken naar wat wel als succesverhaal kan worden beschouwd. De realiteit is dat er urgentie is voor een verschuiving in de zorgvisie. De maatschappelijke waardering van ouderen en de herstructurering van zorgsystemen zijn cruciaal om tegemoet te komen aan de behoeften van de ouderen met de nadruk te leggen op hun recht op zorg.

(Inspirerende Fotografie, z.d.)

Literatuurlijst

- De interne afsprakennota van WZC De Oase in Opwijk. Met name de opnamevoorwaarden voor wie in aanmerking komt op de [Reactie op "WZC De Oase, Opwijk"]. (2023, 27 maart). <https://opcura.opwijk.be/opnamevoorwaarden-6>
- Eggers, E., Van Loon, V., DeJonghe, Y., Jeroen Trybou, Koen Decancq, & Anja Declercq. (2024). Onderzoek naar de personele inzet in woonzorgcentra, aangepast aan de veranderende zorg- en ondersteuningsnoden van de bewoners (report Nr. 85). Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/e0nt1z5/files/1728565595353/2024_01-rapport_85_eindrapport_personele-normen.pdf?yu8ih0m
- Erkenning en financiering/subsidiëring van woonzorgcentra. (z.d.). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/erkenning-en-financiering-subsidiering-van-woonzorgcentra>
- Gemeente in vogelvlucht. (z.d.). Vlaanderen. <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/gemeente-vogelvlucht?gemeente=Opwijk>
- I-mens. (z.d.). Praktische afspraken en algemene voorwaarden Gezinszorg en aanvullende thuiszorg. In i-mens. <https://www.i-mens.be/uploads/documents/Gezinszorg/Algemene-voorwaarden-zorg-en-welzijn.pdf>
- Nws, V. (2024, 10 juli). Kosten vergrijzing wegen almaar zwaarder door: toekomstige regering wacht lastige taak om oplossing te vinden. [vrtnws.be. https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/07/10/kosten-vergrijzing-nemen-almaar-grotere-hap-uit-welvaart-nieuwe/](https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/07/10/kosten-vergrijzing-nemen-almaar-grotere-hap-uit-welvaart-nieuwe/)
- Opvolging subsidies. (z.d.). Audit Vlaanderen. <https://www.auditvlaanderen.be/lokale-besturen/zelf-aan-de-slag/goede-praktijken/opvolging-subsidies>
- Ouderen - Zorgnet-Icuro. (z.d.). Zorgnet-Icuro. <https://www.zorgneticuro.be/verkiezingen-2024/partijstandpunten/ouderen>
- Pano - undercover in woonzorgcentra. (2017, 11 oktober). [VRT NWS]. Pano. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/10/11/pano---undercover-in-woonzorgcentra/>
- Residentiële ouderenzorg, een échte thuis voor kwetsbare personen (Vlaamse Regering). (2017). Geraadpleegd op 20 januari 2025, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/26852>
- Rusthuizen lopen vol, plaatstekort dreigt. (z.d.). De Tijd. <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/vlaanderen/rusthuizen-lopen-vol-plaatstekort-dreigt/10535895.html>
- Studiecommissie voor de Vergrijzing | Hoge Raad van Financiën. (z.d.). <https://hogeraadvanfinancien.be/nl/de-hoge-raad-van-financien/studiecommissie-voor-de-vergrijzing>
- Thuishulp en thuiszorg | Belgium.be. (z.d.). https://www.belgium.be/nl/familie/sociale_steun/senioren/thuishulp_en_thuiszorg
- Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. (2022). Rapport over thuiszorg in Vlaanderen: Vraag en aanbod in evenwicht? Geraadpleegd via <https://www.zorg-en-gezondheid.be>
- Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. (2023). Kortverblijf en dagopvang: Feiten en cijfers. Geraadpleegd via <https://www.zorg-en-gezondheid.be>
- Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. (2022). Rapport: Capaciteit en toegankelijkheid in de Vlaamse ouderenzorg. Retrieved from <https://www.zorg-en-gezondheid.be>

Vergrijzing van de samenleving: een positieve aanpak is nodig. (z.d.). <https://www.sampol.be/2004/10/vergrijzing-van-de-samenleving-een-positieve-aanpak-is-nodig>

Vergrijzing zet betaalbaarheid thuiszorg onder druk. (z.d.). De Tijd. Geraadpleegd op 10 januari 2025, van <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/federaal/vergrijzing-zet-betaalbaarheid-thuiszorg-onder-druk/10545101.html>

Visie brengt en maakt actualiteit over de meest uiteenlopende onderwerpen. (z.d.). <https://www.visie.net/>

Zorg, D. (z.d.). Iedereen moet deel kunnen uitmaken van een gezonde en zorgzame samenleving. | Departement Zorg. Departement Zorg. <https://www.zorg-en-gezondheid.be/>

Foto's

Blijven lachten houdt mij jong. (z.d.). Rotterdammerszorgenvoorelkaar. <https://pms72.com/project/rotterdammers-zorgen-voor-elkaar/>

De Katz- Schaal. (z.d.). Nursing Home. <https://www.nursinghome.be/nl/katz-schaal/>

Eenzaamheid bij Limburgse senioren: gestroomlijnde aanpak welkom. (z.d.). Pxlexperts. <https://www.pxlexperts.be/eenzaamheid-bij-limburgse-senioren-gestroomlijnde-aanpak-welkom/>

Eerstelijnszone AMALO. (z.d.). Vlaanderen. <https://www.eerstelijnszone.be/eerstelijnszone-amalo>

Geriatric Foto's. (z.d.). 123RF. <https://nl.123rf.com/stock-foto/geriatric.html>

Kwaliteit van het leven icoon. (z.d.). Freepik. https://nl.freepik.com/icoon/kwaliteit-het-leven_9655608

Nederlanders zijn ongerust over hun toekomst in de ouderenzorg. (z.d.). Getty Images. <https://www.margriet.nl/actueel/zorgen-over-toekomst-van-ouderenzorg~be27f3c7/?referrer=https://www.google.com/>

Old people in love. (2012, 10 september). Flickr. <https://www.flickr.com/photos/weddingdressonlineshopuk/7967795848/>

Ouderen die samen lopen, met de hand getekende vectorillustratie. (z.d.). Freepik. https://nl.freepik.com/premium-vector/ouderen-die-samen-lopen-met-de-hand-getekende-vectorillustratie_39200025.htm

Ouderen persoon in huiselijk eenzaamheid weergeven diepgaand eenzaamheid. (z.d.). Vecteezy. <https://nl.vecteezy.com/foto/33487512-ouderen-persoon-in-huiselijk-eenzaamheid-weergeven-diepgaand-eenzaamheid-en-leed>

Pensioenen: Ondanks hervormingen blijven uitgaven stijgen. (z.d.). VBO-feb. <https://www.vbo-feb.be/nl/nieuws/pensioenen-ondanks-hervormingen-blijven-uitgaven-stijgen/>

Trieste en contemplatieve persoon in de buurt van het meer. (z.d.). Freepik. https://nl.freepik.com/vrije-photo/trieste-en-contemplatieve-persoon-in-de-buurt-van-het-meer_43686462.htm#fromView=keyword&page=1&position=0&uuid=bf90bc6d-8d30-4acc-91c8-461f8c5409a7&new_detail=true&query=Eenzaamheid+Ouderen

Wat is ageisme eigenlijk? (z.d.). Vief. <https://www.vief.be/vief-nationaal/acties/wat-is-ageisme-eigenlijk>

Inspirerende fotografie. (z.d.). Pinterest. <https://nl.pinterest.com/pin/553379872953890542/>

Dagverzorgingscentrum "Tzonnedal. (z.d.). OPcura.

OPcura, als partner op je pad? Ontdek onze dienstverlening! (z.d.). OPcura.